

ЗВІТ
про результати проведення громадського обговорення
проекту Стратегії розвитку Луганської області на 2021-2027 роки
(нова редакція)

19.02.2026

1. Найменування органу виконавчої влади, який проводив обговорення.

Луганська обласна державна адміністрація – обласна військова адміністрація.

2. Зміст питання або назва проекту акту, що виносилися на обговорення.

З метою забезпечення врахування думки громадськості та дотримання вимог Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996, проведено громадське обговорення проекту Стратегії розвитку Луганської області на 2021-2027 роки у новій редакції (далі – Стратегія).

3. Інформація про пропозиції, що надійшли до органу виконавчої влади за результатами обговорення, та про прийняті рішення за результатами їх розгляду

Проект Стратегії оприлюднено 28.01.2026 на офіційному сайті Луганської обласної державної адміністрації в розділі «Консультації з громадськістю» (пункт 14 розділу) за посиланням: https://lova.gov.ua/oda/about/depart/dep_uvp/konsultaciyi_z_gromadskistyuu.

Громадське обговорення тривало з 28.01.2026 по 11.02.2026.

Зауваження та пропозиції приймалися протягом 15 днів з дня оприлюднення проекту Стратегії на адресу електронної пошти Департаменту економічного розвитку та зовнішньоекономічної діяльності обласної державної адміністрації: strategy@economy.loga.gov.ua.

Протягом встановленого для обговорення з громадськістю терміну надійшли пропозиції від 1 особи – громадянина Хромого Олександра Вікторовича. Нижче наведено текст цих зауважень та пропозицій (курсивом), який для зручності згруповано на блоки. До кожного такого блоку наведено інформацію про результати розгляду.

Блок 1

Проектом Стратегії розвитку Луганської області на 2021-2027 роки однією з оперативних цілей (2.3.) визначено «Збереження культурної спадщини регіону. Формування системи зміцнення локальної ідентичності та культурного розмаїття на основі історичної пам'яті».

Досягнення реалізації зазначеної цілі планується за рахунок виконання ряду завдань та заходів.

Зокрема для виконання завдання 2.3.1. «Здійснення заходів зі збереження та промоції культурної спадщини регіону, елементів нематеріальної культурної спадщини, у тому числі із застосуванням цифрових технологій» планується реалізувати такі заходи та проекти:

1. Створення віртуального музею Луганщини: спадщина в один клік, створення комплексної інтерактивної онлайн-платформи, що об'єднає архівні матеріали, краєзнавчі статті, цифрові виставки, та аудіовізуальний контент про культурну спадщину області;

3. «Луганщина крізь об'єкти часу: відео енциклопедія пам'яток і традицій». Проект передбачає створення серії відеоматеріалів, які презентують культурну спадщину та сучасне життя громад області. Він охоплює виробництво відео контенту про архітектурні об'єкти, музеї, традиційні ремесла та актуальні культурні події, забезпечуючи сучасну та доступну форму популяризації регіональної культури.

5. Візуальна промоція сфери культури та туризму Луганської області через соціальні мережі та популярні відео платформи.

На мою думку, формулювання зазначеної операційної цілі та завдання містить неточності та не повною мірою відповідає запланованим заходам та проектам для їх реалізації.

Ось чому:

Збереження культурної спадщини — це комплексна система правових, наукових, організаційних та технічних заходів, спрямованих на виявлення, облік, вивчення, консервацію, реставрацію та захист матеріальних (будівлі, пам'ятки, предмети) і нематеріальних (традиції, мова, знання) цінностей.

Тобто, для збереження культурної спадщини регіону перш за все необхідно здійснення заходів з обліку, вивчення, консервації, реставрації та захисту як рухомих культурних цінностей так і нерухомих об'єктів культурної спадщини.

На сьогодні всі музейні заклади (разом з музейними колекціями) та нерухомі об'єкти культурної спадщини знаходяться на окупованих територіях. Проведення заходів з обліку, вивчення та реставрації експонатів і пам'яток Луганської області неможливо.

Результат розгляду пропозиції/зауваження:

Враховано редакційно в оприлюдненому проекті Стратегії. Дійсно, через тимчасову окупацію проведення заходів з обліку, вивчення та реставрації експонатів і пам'яток Луганської області неможливо. Саме тому проектом Стратегії передбачені завдання щодо збереження культурної спадщини та описані потенційні сфери інструментів їх реалізації (вони також наведені у зауваженні Хромого О.), які можуть бути реалізовані в умовах тимчасової окупації регіону. Це передусім її документування і фіксація із застосуванням засобів цифровізації, передача знань і традицій, підтримка локальної ідентичності та створення можливостей для культурної активності населення навіть за умов обмеженого доступу до фізичних об'єктів.

При цьому слід враховувати, що відповідно до законодавства України, проект нової редакції Стратегії охоплює період до 2027 року включно та базується на значному ступені невизначеності щодо умов та строків деокупації

регіону. Планування та реалізація повноцінних заходів із відновлення, збереження та популяризації культурної спадщини може бути проведено у межах наступного періоду стратегічного планування розвитку Луганської області після її деокупації та відповідно до державних політик.

Блок 2

Реалізація заходів зі збереження нематеріальної культурної спадщини буде досить ускладнена через пошук носіїв такої спадщини (люди виїхали за кордон, залишилися на окупованих територіях, роз'їхались по різних населених пунктах України).

Окрім цього незрозумілі формулювання заходів та проєктів та яким чином вони будуть реалізовані.

Коментар до зауваження:

Зауваження щодо складності пошуку носіїв нематеріальної культурної спадщини є зрозумілим, адже дійсно багато людей виїхали за кордон, залишилися на окупованих територіях або роз'їхалися по різних регіонах України. Проте робота за цим напрямом не зупиняється, а адаптується до нинішніх умов. Відповідно до Порядку ведення Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини носіями НКС є не лише людина як виконавець, а й спільнота, яка визнає певну традицію частиною своєї культурної ідентичності та підтримує її життєздатність (громади/спільноти – об'єднання носіїв-практиків та споживачів елементу НКС (незалежно від статі, віку, походження, соціального, економічного статусу), зацікавлених організацій, які відіграють центральну роль у розповсюдженні та передачі живої спадщини. Громада/спільнота не має чітких кордонів (географічних, етнічних), не є однорідною, може складатися з різних груп, організацій та об'єднувати як носіїв-практиків елементу НКС, так і державні, недержавні, громадські організації).

Збереження нематеріальної культурної спадщини продовжується через оновлення обласного переліку елементів НКС. Це базовий інструмент, який дозволяє фіксувати та зберігати культурні практики навіть тоді, коли немає доступу до частини території. Деякі елементи культури Луганщини вже включені до Національного переліку нематеріальної культурної спадщини України. Це означає їх офіційне визнання та підтримку на державному рівні.

Проблема розпорошеності носіїв вирішується завдяки використанню онлайн-інструментів і дистанційної роботи. Проводиться цифрове фіксування традицій, обрядів, ремесел – створюються відео, публікації, онлайн-архіви. Це дає можливість збирати й зберігати інформацію незалежно від того, де перебувають люди.

Реалізація заходів передбачає конкретні дії: збір та документування матеріалів, підготовку подання до переліків, створення цифрових ресурсів, проведення виставок, зустрічей, просвітницьких заходів. Переміщені бібліотеки, музеї та культурні центри стають осередками збереження традицій – вони організовують події для внутрішньо переміщених осіб і підтримують зв'язок людей із рідною культурою.

Щодо незрозумілих формулювань заходів та проєктів та того, яким чином вони будуть реалізовані, зазначаємо, що Стратегія не повинна містити конкретні заходи та проєкти, а є документом, що визначає стратегічні та оперативні цілі, пріоритети розвитку регіону на відповідний період, основні завдання, етапи та механізми їх реалізації, систему моніторингу та оцінки результативності. Зокрема проєктом Стратегії, а саме розділом VII. “Система моніторингу та оцінювання результативності реалізації Стратегії на 2021 – 2027 роки”, передбачено, що реалізація актуалізованої Стратегії на 2021 – 2027 роки здійснюватиметься через виконання комплексу організаційних, фінансових та інформаційних заходів, які будуть впроваджуватися суб’єктами регіонального розвитку області в рамках Плану заходів Стратегії на 2026 – 2027 роки, який на сьогодні опрацьовується, у тому числі за участі громадськості.

Блок 3

До пункту 1 (прим. ОДА: автор має на увазі можливі сфери реалізації заходів та проєктів до завдання 2.3.1, наведені в блоці 1 цього звіту)

На сьогодні в Україні створено інформаційно-комунікаційну систему «Реєстр Музейного фонду України». Зазначена система забезпечує збирання, зберігання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення, переміщення, надання реєстрових даних та реєстрової інформації про музейні предмети, музейні колекції, що є державною власністю та належать до державної частини Музейного фонду України.

Незрозуміло навіщо створювати «Віртуальний музей Луганщини», якщо функціонує «Реєстр Музейного фонду України»? Незрозуміло де будуть брати архівні матеріали, цифрові виставки про культурну спадщину області, якщо архіви та музеї знаходяться на окупованих територіях?

Коментар до зауваження:

Інформаційно-комунікаційна система «Реєстр Музейного фонду України» – це державна цифрова платформа для збору, зберігання, обліку та управління даними про музейні предмети та колекції, що становлять державну частину Музейного фонду України, забезпечуючи централізований, стандартизований та безпечний електронний облік, відстеження експонатів та протидію їх незаконному вилученню тощо. «Віртуальний Музей Луганщини» має на меті не тільки забезпечувати вищезазначені цілі у відповідності до стандартизованого обліку, але в першу чергу вирішувати питання популяризації, інформування та формування культурної єдності у відповідності до формування інноваційного відео- та аудіоконтенту.

Конкретні заходи будуть впроваджуватися в рамках Плану заходів Стратегії на 2026 – 2027 роки, який на сьогодні опрацьовується, у тому числі за участі громадськості.

Блок 4

До пункту 3 (прим. ОДА: автор має на увазі можливі сфери реалізації заходів та проєктів до завдання 2.3.1, наведені в блоці 1 цього звіту).

Яким чином можна створити відеоматеріали які презентують культурну спадщину Луганської області, якщо вона знаходиться на окупованій території? Де будуть шукати носіїв нематеріальної культурної спадщини? Та до чого тут «сучасне життя громад області», якщо культурна спадщина це сукупність матеріальних та нематеріальних цінностей, успадкованих від попередніх поколінь, що мають визначне історичне, культурне, наукове чи естетичне значення для людства? Як та де будуть виробляти відео контент про архітектурні об'єкти, музеї та традиційні ремесла Луганської області? Доречніше буде замінити на «збереження культурних традицій у громадах області».

Результат розгляду пропозиції/зауваження:

Не враховано. Зміни поняття «культурної спадщини» на «культурні традиції» значно звужить виконання вищезазначеного завдання, що протирічить чинному законодавству України. Окрім того, зазначаємо, що носіями культурної спадщини є ті, хто створює, зберігає, відтворює та передає її з покоління в покоління. А саме: 1) місцеві громади, які сьогодні представляють військові адміністрації, локальні спільноти ВПО, які об'єдналися навколо ВА в Хаби, для яких певні традиції, звичаї, обряди, форми самовираження є частиною ідентичності та повсякденного життя; 2) Окремі особи (індивідуальні носії) - майстри народних ремесел, фольклористи, музиканти, співаки, оповідачі, знахарі, кухарі традиційної кухні, тобто люди, які володіють унікальними знаннями й навичками та активно їх практикують, які виїхали із Луганської області, але працюють в інших громадах України; 3) Родові та сімейні спільноти. Сім'ї та роди, у яких традиції передаються всередині родин (ремесла, пісні, обряди, локальні святкування); 4) Громадські та культурні організації (Фольклорні колективи, творчі об'єднання, культурні центри, які виїхали, але зберігають архіви); 5) Освітні та наукові інституції тощо.

Вищезазначені носії можуть активно долучатися до розвитку культурної спадщини Луганщини у форматі:

- усні свідчення носіїв (аудіо-, відеозаписи);
- пісні, казки, легенди, говірки Луганщини;
- реконструкція обрядів, свят, традицій Луганської області та створення відповідного відео, аудіоконтенту
- цифрові копії документів, рукописів, родинних архівів;
- 3D-моделі об'єктів матеріальної спадщини (церкви, садиби, пам'ятки).
- цифрові архіви;
- онлайн-платформи пам'яті;
- хмарні сховища з резервним копіюванням.

Конкретні заходи будуть впроваджуватися в рамках Плану заходів Стратегії на 2026 – 2027 роки, який на сьогодні опрацьовується, у тому числі за участі громадськості.

Блок 5

До пункту 5 (прим. ОДА: автор має на увазі можливі сфери реалізації заходів та проєктів до завдання 2.3.1, наведені в блоці 1 цього звіту).

Туризм напряму залежить від туристичних об'єктів та туристичної інфраструктури, які знаходяться на окупованих територіях Луганської області. Окрім цього, такі об'єкти можуть бути пошкоджені чи зруйновані внаслідок військових дій. Яким чином буде відбуватись промоція туризму Луганської області?

Коментар до зауваження:

Дійсно, туристичні об'єкти та інфраструктура Луганської області нині перебувають на тимчасово окупованій території або могли зазнати пошкоджень унаслідок бойових дій. Водночас промоція туризму в сучасних умовах має інший зміст і формат.

На період тимчасової окупації мова йде не про класичний туристичний потік, а про збереження інформації про туристичні магніти області, які в свою чергу відносяться до об'єктів культурної спадщини і впливають на формування позитивного іміджу регіону. Промоція здійснюватиметься у цифровому форматі.

Блок 6

Для виконання завдання 2.3.3. «Новітня бібліотека Луганщини: запровадження нових інформаційно бібліотечних послуг на основі інформаційно комунікаційних технологій» планується реалізувати такі заходи та проєкти:

3. Оцифрування краєзнавчих видань, унікальних фондів та архівних матеріалів.

Звідки візьмуться унікальні фонди та архівні матеріали, якщо всі бібліотеки та архіви залишилися на окупованих територіях?

Коментар до зауваження:

Дійсно, основні фонди бібліотек та архівів Луганської області залишилися на тимчасово окупованій території. Але захід з оцифрування не передбачає використання фізичних фондів, доступ до яких на цей час відсутній. Реалізація заходу з оцифрування не обмежується лише фондами, що фізично перебували в бібліотеках на момент окупації. Вона базується на збережених, переміщених, наявних у загальноукраїнських фондах та приватних архівах матеріалах, а також на створенні нових цифрових ресурсів, що фіксують історію та культурну спадщину Луганщини. Діяльність буде відбуватися у цифровому форматі. Луганська обласна універсальна наукова бібліотека продовжує участь у проєкті «Архівування документів про війну» від Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка: збір електронних документів та архівування на спільній платформі.

Конкретні заходи будуть впроваджуватися в рамках Плану заходів Стратегії на 2026 – 2027 роки, який на сьогодні опрацьовується, у тому числі за участі громадськості.

Блок 7

Для виконання завдання 2.3.4. «Запровадження мистецьких програм для дітей, молоді, ВПО, спрямованих на зміцнення національної та локальної ідентичності» планується реалізувати такі заходи та проєкти:

3. Формування зв'язку з українською культурою через творчість, інтеграція дітей і молоді з числа ВПО.

Не доречне слово «інтеграція» у цьому випадку. Куди інтегрувати? У громади інших регіонів? Друга частина операційної цілі звучить як: «Формування системи зміцнення локальної ідентичності...». Локальна ідентичність — це відчуття приналежності до певної малої батьківщини (міста, села, району).

Результат розгляду пропозиції/зауваження:

Враховано. Зауваження є слухним, оскільки використання слова «інтеграція» в цьому контексті може бути сприйняте неоднозначно та створювати враження необхідності «включення» дітей і молоді з числа ВПО до певного нового середовища, що не повністю відповідає змісту заходу. Метою заходу не є інтеграція в інші громади чи заміщення локальної ідентичності. Йдеться про створення умов для збереження зв'язку з українською культурою та підтримки відчуття належності до своєї малої батьківщини, навіть в умовах тимчасового переміщення.

З огляду на зауваження в проєкті Стратегії уточнено формулювання заходу, шляхом заміни назви «3. Формування зв'язку з українською культурою через творчість, інтеграція дітей і молоді з числа ВПО» на більш коректну та змістовно відповідну: «3. Створення умов для зміцнення зв'язку з українською культурою та збереження локальної ідентичності дітей і молоді з числа ВПО».

Блок 8

5. Відновлення психологічної стійкості через творчість та переосмислення власної ідентичності.

Переосмислення власної ідентичності? Ви серйозно!!! Люди які виїхали з окупованих територій як вважали себе українцями так і вважають!!! До чого тут психологічна стійкість?

Результат розгляду пропозиції/зауваження:

Враховано. Переосмислення власної ідентичності – це усвідомлений процес перегляду, осмислення й оновлення уявлень людини або спільноти про те, ким вони є, що для них є цінним, звідки вони походять і куди рухаються далі. У більш широкому сенсі це включає: переоцінку власної історії, досвіду та пам'яті; усвідомлення змін, спричинених кризами (війна, міграція, окупація, трансформації); формування нових смислів і наративів; поєднання традицій і сучасності.

Люди, які виїхали з Луганської області, і надалі вважають себе українцями. Процес переосмислення не змінює їх національної самоідентифікації, а лише посилює її цінність та надає можливість створити орієнтири щодо подальшого життя, поєднуючи культурні традиції та досвід Луганської спільноти.

Мистецькі практики, як інструмент соціальної адаптації, сприяють психологічній стійкості, надають емоційну підтримку та знижують рівень стресу, особливо для дітей і молоді, які пережили травматичний досвід війни та переміщення. У цьому контексті йдеться не про «психологізацію» ідентичності, а

про створення умов для внутрішньої стабільності, розвитку творчого потенціалу та збереження культурної ідентичності.

З урахуванням зауваження у проєкті Стратегії скориговано формулювання заходу – викладено у наступній редакції: «5. Підтримка психологічної стійкості дітей, молоді з числа ВПО засобами мистецтва та творчості».

Блок 9

Незрозуміло звідки буде взято індикатор «3. Кількість видів культурних послуг наданих населенню, од.». Заходи та проєкти за рахунок яких планується розширити види культурних послуг відсутні. Може малося на увазі «Кількість наданих культурних послуг, од.»?

Результат розгляду пропозиції/зауваження:

Не враховано. Види культурних послуг – це категорії або типи послуг, які заклади культури надають населенню, і які відображають різноманітність культурних активностей. До них можуть належати бібліотечні послуги (буккросинг, доступ до електронних ресурсів), музейні послуги (екскурсії, виставки), культурно-освітні заходи (майстер-класи, творчі студії, фестивалі), концертні та театральні програми, а також онлайн-сервіси (віртуальні виставки, вебінари, цифрові архіви) тощо.

Отже, індикатор «Кількість видів культурних послуг» показує, які категорії послуг доступні для населення, тоді як «Кількість наданих культурних послуг» відображає фактичний обсяг надання цих послуг. У нашому випадку індикатор саме про розширення спектра послуг, тобто про кількість різних видів активностей, що надаються населенню.

Блок 10

Окрім цього зазначаю, що «локальна ідентичність» та «культурне розмаїття» два різних поняття, які майже протилежні одне одному.

Локальна ідентичність — це відчуття приналежності до певної малої батьківщини (міста, села, району). Тобто приналежність і до певної культури.

Культурне розмаїття — це наявність різноманітних культур, мов, традицій, звичаїв та систем цінностей у межах людського суспільства.

Підсумовуючи наведене пропоную:

Змінити оперативну цілей (2.3.) «Збереження культурної спадщини регіону. Формування системи зміцнення локальної ідентичності та культурного розмаїття на основі історичної пам'яті» на «Розширення доступу населення до культурних послуг і створення умов для інноваційної творчої діяльності шляхом забезпечення стабільного функціонування та розвитку переміщених закладів культури області».

Також, прошу переглянути завдання та заходи з їх реалізації виходячи з зміненої оперативної цілі.

Результат розгляду пропозиції/зауваження:

Враховано частково. Пропозиція щодо уточнення оперативної цілі 2.3 врахована, у проєкті Стратегії зберігається стратегічний акцент на збереженні культурної спадщини та історичної пам'яті регіону, одночасно вводиться

практичний – забезпечення доступу населення до культурних послуг та підтримка творчої діяльності у сучасних умовах, коли частина закладів культури переміщена.

Підкреслюється зв'язок із локальною ідентичністю, що дозволяє одночасно зберігати культурну самобутність Луганщини та забезпечувати функціонування культурної сфери в умовах тимчасової окупації.

З огляду на зазначене, оперативна ціль 2.3 враховує обидва підходи, через що здійснено уточнення її назви у такій редакції: «2.3. Збереження культурної спадщини та локальної ідентичності регіону, забезпечення доступу населення до культурних послуг та підтримка функціонування переміщених закладів культури». Усі завдання відповідають визначеній оперативній цілі та забезпечують комплексне виконання як стратегічного, так і практичного напрямів.

Блок 11

Загалом, проєкт Стратегії розвитку Луганської області на 2021-2027 роки (нова редакція) не враховує реалій окупації значної частини території області та стану в яких опинилися усі галузі регіону. Таке відчуття, що його розробляли люди які не володіють інформацією та не мають відношення до Луганської області.

Коментар до зауваження:

Проєкт Стратегії розроблено з урахуванням нових викликів, обумовлених військовим вторгненням РФ, та інтересів релокованих інституцій, організацій, бізнесу, мешканців, які залишили регіон, жителів тимчасово окупованої території. Проєкт Стратегії не передбачає підтримку інфраструктури, що фізично залишилася на тимчасово окупованих територіях.

До актуалізації проєкту Стратегії залучено робочу групу з розроблення проєктів Стратегії розвитку Луганської області та планів заходів з її реалізації, створену розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 30.01.2019 № 76 (зі змінами). В процесі розроблення проєкту Стратегії було проведено 4 засідання робочої групи, про дату проведення яких кожен член групи був поінформований належним чином, на яких поетапно обговорювалися напрацювання до всіх розділів Стратегії, у тому числі й стратегічні, оперативні цілі та завдання до неї. Засідання проведені у змішаному форматі, що дало можливість кожному члену робочої групи долучитись до обговорень онлайн. До складу робочої групи входять 30 представників громадськості (громадські та міжнародні організації, науковці, незалежні експерти), що складає 1/3 від загальної чисельності робочої групи. З метою забезпечення прозорості процес розроблення проєкту Стратегії освітлений на сторінці Луганської облдержадміністрації у Фейсбуці. Таким чином в процесі підготовки проєкту було забезпечено можливість для всіх соціальних груп, зокрема через представників громадськості, подавати пропозиції та зауваження.